

Бурхон Абдурахмонович АХМЕДОВ,
Ўзбекистон халқаро ислом академияси
Исломшунослик ва ислом цивилизациясини
ўрганиш ICESCO кафедраси катта ўқитувчиси,
фалсафа доктори PhD

МУТААССИБ ОҚИМЛАРНИНГ ХАНАФИЙ МАЗҲАБИГА ЗИД ҚАРАШЛАРИ

ПРОТИВОРЕЧИВЫЕ ВЗГЛЯДЫ ФАНАТИЧНЫХ ТЕЧЕНИЙ К ХАНАФИТСКОМУ МАЗҲАБУ

CONTRADICTIVE VIEWS OF FANATIC CURRENTS TO THE HANAFIT MAZHAB

Аннотация: Ушбу мақолада мазҳабларнинг аҳамияти, тақфир, имон ва куфр масалаларида журъатли бўлишнинг хатари ҳақида сўз боради. Шунингдек, ислом таълимотларини чуқур ўзлаштирмаган ёшларнинг турли бузгунчи фирқаларга аъзо бўлиб қолаётганлари, бунинг сабаби ва ечимлари таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: тақфир, дорул-ҳарб, дорул-куфр, ақида, Аҳли сунна вал жамоа, ҳанафий.

Аннотация: В этой статье приводятся примеры о некоторых представителях течений, которые прочитав несколько книг считают себя «муджтахидами» и обвиняют людей в куфре за малейшие грехи, кроме этого о некоторых наших молодых людей, которые еще не изучив ислам глубоко, не получая достаточно знаний, слепо следуют им и вступают на их путь, а также даются ответы на актуальные вопросы как «Почему так происходит?», «В чем их ошибка», «Есть ли пути решения этих проблем» и т.д.

Ключевые слова: Тақфир, дорул харб, дорул куфр, догматика, ханафи.

Annotation. This article provides examples of some representatives of the movements who, after reading several books, consider themselves “mujtahids” and accuse people of kufr for the slightest sins, besides this, about some of our young people who have not yet studied Islam deeply, not gaining enough knowledge, blindly follow them and step on their path, and also give answers to urgent questions such as “Why is this happening?”, “What is their mistake”, “Are there ways to solve these problems”, etc.

Keywords: Takfir, dorul-harb, dorul-kufr, aqida, Ahl as-sunnah va al-jamaa, hanafi.

Ҳозирги пайтда жаҳонда кечаётган глобал сиёсий жараёнлар, турли манфаатдор кучларнинг ўз мақсадлари йўлида олиб бораётган геосиёсий ўйинлари оқибатида мустақиллик йўлига ўтган ёш мамлакатларнинг тинчлиги ва хавфсизлиги катта хатар остида қоляпти. Айниқса, халқаро сиёсатда дин омилидан фойдаланишга урғу берилётгани бу хатарни янада кучайтирмоқда. Мухолифларнинг динимиз асл моҳиятини бузиб кўрсатиш билан ундан ўз манфаатлари ва қабих режалари йўлида фойдаланишга уринишлари тобора авж олмоқда.

Ғарб давлатларининг оммавий ахборот машиналари тинимсиз равишда афкор оммага ислом динини бузғунчилик, қотиллик, ваҳшийлик, зўравонлик дини дея кўрсатишга ҳаракат қиляпти. Шу жиҳатдан ҳам жамият олдида одамларнинг динимиз қадриятлари билан “Исломни қайта тиклаш шиори” остида муайян кучлар кўзлаётган, динга алоқаси бўлмаган сиёсий ва бошқа тажовузкор мақсадлар ўртасидаги фарқни тушуниб олишларига эришиш зарурати туғилди.

Бу ғаразли ҳаракатлар таъсиридан минтақамиз ҳам четда қолаётгани йўқ. Кейинги пайтларда Марказий Осиё худудида ҳам айрим диний-сиёсий ва экстремистик кучлар динни сиёсийлаштиришга, шу йўл билан одамлар, хусусан, ёшлар онгига таъсир ўтказишга зўр бериб интилишмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида сўзлаган нутқида ҳам бу масалага алоҳида урғу берди: “Халқаро терроризм ва экстремизмнинг илдизини бошқа омилар билан бирга, жаҳолат ва мурасизлик ташкил этади, деб ҳисоблайман. Шу муносабат билан одамлар, биринчи навбатда, ёшларнинг онгу тафаккурини маърифат асосида шакллантириш ва тарбиялаш энг муҳим вазифадир. Экстремистик фаолият ва зўравонлик билан боглиқ жиноятларнинг аксарияти 30 ёшга етмаган ёшлар томонидан содир этилмоқда” [1].

Бундай қабих хатти-ҳаракатларнинг мамлакатимиз тинчлиги ва осойишталигига раҳна солиши, миллатлараро ва динлараро бирдамликка путур етказиши, одамларни бир-бирига қарши турли гуруҳларга бўлиб ташлаши,

улар орасида фитна ва бузғунчилик ғояларини ёйиши кундай равшан.

Бундай кенг миқёсли ва пухта ўйланган хуружларга қандай омилларни қарши қўйиш мумкин? Бунинг учун энг олдин одамларимизга ташқи бузғунчи кучларнинг дин омилидан ўз манфаатлари йўлида фойдаланиш ҳаракатларининг моҳиятини соф диний манбалар асосида очиб бериш керак. Ислом дини зўравонлик, қон тўкиш ёки бузғунчиликка тарғиб қилмаслиги, аксинча, бу дин тинчлик, инсонпарварлик, бағрикенглик, эзгулик дини эканини кенг тушунтириш лозим бўлади. Аслида бу дин ҳар қандай зулм, қотиллик, бировнинг жонига ва молига озор етказишдан бутунлай холи, энг гўзал ва эзгу амалларни бажаришга чакирувчи соф диндир. Бу хусусда куйидаги ҳадис мавжуд:

إن هذا الإنسان بنیان الله، ملعون من هدم بنيانه

“Албатта, бу инсон – Аллоҳнинг бунёди (махлуқи)дир. Аллоҳнинг бунёдини вайрон қилган кимса малъундир” [2:346].

Аммо бугунга келиб буюк аждодларимиз анъаналари унутилди, бир-икки китобни ўқиб олиб, ўзини “мухтаҳид” санайдиган, кишиларни бўлар-бўлмасга кофирга чиқарадиган оқим ва фирқаларнинг вакиллари пайдо бўлди. Бундай оқим ва фирқалар (масалан, “Ат-такфир вал-хиджа”, “Ҳизбут-таҳрир”, ИШИД каби) имон ва куфр масалаларида ўта журъатли бўлиб кетишган. Исломни ҳали чуқур ўрганмаган, етарли билим олмаган баъзи ёшларимиз уларга кўр-кўрона эргашиб, залолат ва жоҳиллик йўлига кириб қолишяпти. Шу ўринда “Нега шундай бўляпти? Уларнинг хатоси нимада? Муаммонинг ечими борми?” деган саволлар туғилиши табиий. Ушбу мақолада ана шу саволларга жавоб топишга ҳаракат қиламиз.

Ислом дини инсонларни сўзларнинг энг гўзали ва фойдалисига эргашишга чақиради: **“Бас, (эй Муҳаммад) Менинг шундай бандаларимга хушхабар беринг, улар гапни тинглаб, сўнг унинг энг гўзалига эргашадилар. Айнан ўшалар Аллоҳ ҳидоят этган зотлардир ва айнан ўшаларгина ақл эгаларидир”** (Зумар, 17-18) [3:282].

Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламдан ривоят қилинган ҳадиси шарифларда ҳам инсонлар яхши

амаллар қилишга, ёмонликлардан қочишга чақирилади: **“Мусулмон — қўли ва тилидан ҳеч ким зиён кўрмаган киши. Муъмин — бошқаларнинг моли ва жонига тажовуз этмайдиган киши. Муҳожир — гуноҳ ва маъсиятларни тарк этган киши. Аллоҳ йўлида мужоҳид — нафсига қарши курашишга киришган киши”**; **“Умматим ҳеч қачон залолатда бирлашмайди”**; **“Инсонларга яхшиликни ўргатувчи кишига Аллоҳ таоло, Унинг фаришталари, осмон ва Ер аҳллари, ҳатто уялардаги чумолию денгиздаги балиқлар ҳам салавот айтади”** [4:282].

Динимизнинг бу кўрсатмаларидан чекиниб, адашган фирқаларга эргашиб кетган ёшларимиз жоҳилликлари, диннинг асл моҳиятини англаб етмаганлари оқибатида имон ва куфр масаласида бир неча хатоларга йўл қўйишади. Келинг, ана шу хатоларни кенгрок кўриб чиқайлик:

Бизнингча, улар йўл қўяётган хатоларнинг биринчиси масалага енгил-елпи қараш, шошма-шошарлик қилишдир. Бирор шахс ёки бутун бошли жамиятни куфрда айблаш ёки кофирга чиқариш ўта қалтис иш бўлиб, бунга кўр-кўрона муносабатда бўлиш ярамайди. Чунки бунинг ортида куфрга чиқараётган ёки чиқарилаётганлардан бири учун даҳшатли оқибат ётибди. Имом Бухорий Абу Ҳурайрадан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бундай деганлар: **“Киши ўз биродарига: “Эй кофир!” деса, (куфр) иккисидан бирига қайтади”**.

Ҳадисдан кўриниб турибди, ўзгани кофирга чиқариш оддий ҳақорат сўзи эмас, аксинча, ўз охиратини бой бериб қўйиш эҳтимолини туғдирадиган хатарли масаладир. Шунинг учун ҳам ҳанафий мазҳаби уламолари бошқа мазҳабларнинг олимларидан кўра такфир (куфрда айблаш, кофирга чиқариш) масаласига кўпроқ аҳамият беришган. Бу ҳақда ёзилган асарларнинг биринчиси мисрлик олим, 768/1367 йили вафот этган Муҳаммад ибн Исмоил ибн Маҳмуд Бадр Рашид Рашидий раҳматуллоҳи алайҳ қаламига мансуб.

Унинг “Куфр сўзлар” номли асарига биринчи бўлиб ҳанафий олимлардан аллома Мулла Али Қори раҳматуллоҳи алайҳ муфассал шарҳ ёзган. Куфр динда билиш зарур бўлган нарсалардан бирини инкор

қилиш билан бўлади [5:69]. Хатоларнинг иккинчиси Аллоҳ буюрмаган ишларга вақтни беҳуда сарфлашдир. Мусулмон кишининг дунё ва охиратда ўзига наф берадиган амаллар билан шуғулланиши мақсадга мувофиқдир. Қироат илми олимларидан Имом Шотибий раҳматуллоҳи алайҳ бундай дейди: “Шариатда эътироф этилган илм, яъни Аллоҳ ва Унинг расули мақтаган илм — амал қилишга ундовчи илм бўлиб, у ўз эгасини хоҳиш ва истакларга эргашувчи эмас, балки илмига мувофиқ юрувчи қилади”.

“Такфир” эса ҳеч кимга фойда бермайдиган, аксинча, зарарига хужжат бўладиган манфаатсиз ишлардандир. Ахир, Аллоҳ таоло бизларни бирор шахс ёки жамиятнинг камчиликларини излашга, уни кофирга чиқариш учун умр бўйи хужжат тўплашга буюрмаган-ку! Бу ҳақиқатни ҳар ким ақида илми устозларидан аниқлаб олса бўлади. Ачинарлиси, бу каби ишлар билан шуғулланиб юрган ёшларнинг кўпи имоннинг энг муҳим масалалари, намоз, рўза, закот каби ибодатнинг асосий шартлари борасида етарли илмга эга эмаслар. Улар ҳатто Қуръоннинг энг қисқа сураларини тажвид қоидаларига биноан ўқиёлмайди, ҳадиснинг асл матнларига “тишлари ўтмайди”.

Учинчи хато бундай нозик масалаларга ҳали уларнинг шартларини мукаммал равишда ўзлаштирмай туриб киришиб кетишдандир. “Куфр” сўзи, юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, исталган пайтда, дуч келган одамга қарата айтиб юбориладиган сўз эмас. Бунини имонли мусулмонга нисбатан қўллаш енгилтаклик, калтабинлик ва жоҳилликдан бошқа нарса эмас. Ислом тарихида бундай ишга илк бор қўл урган хаворижларни Ҳазрат Али каррамаллоҳу ваҳҳаҳу: *“Бундай нодон ёшлар Қуръон ўқиса, тиловатлари бўғзидан нарига ўтмайди”*, дея сифатлаганлар. Мана шу гап барча замонларда хаворижларга эргашувчиларнинг Қуръон оятлари ва ҳукмларини чуқур идрок эта олмасликларига ишорадир.

Исломда “Ал-якину ла язулу биш-шакки” (Аниқ нарса шак-шубҳа билан йўқ бўлмайди) деган қоида бор. Масалан, бир мусулмоннинг таҳорати шак-шубҳалар билан бузилмайди, шундай экан, қандай қилиб гумон-тахминлар билан унинг бутун имони ва мусулмонлик сифатига тил теккизиш мумкин? Бу қоидага

кўра, унинг жони ҳам, моли ҳам бошқаларга ҳаромдир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам вадо ҳажжида: **“Ушбу шаҳарда (Маккада), ушбу ойдаги (Зулҳижжа) бугунги кун (Арафа) ҳурматлангани (ҳаромлиги) каби қонларингиз, молларингиз ва орномусларингизга тажовуз қилиш ҳам бир-бирларингизга ҳаромдир. Эшитганлар эшитмаганларга етказсин”**, — деганлар. (Имом Муслим ривояти).

Шундай бўлгач, “такфирчи алломалар” қайси хужжатга кўра мусулмонларни кофирга чиқариб, уларни қатл этишга фатво беришяпти экан?! Бу хусусда қуйидаги ҳадиснинг мазмунига эътибор берайлик! **“Кимки, ўз мусулмон биродарига қараб ўткир (пичокга ўхшаган) нарса билан (гарчанд ҳазл қилмоқ билан бўлса ҳам) ишора қилса, то уша нарсани қўлидан ташламгунча Малоикалар уни лаънатлайди”** (Имом Бухорий ва Имом Муслим ривояти).

Биз бу мулоҳазаларимиз билан исломда умуман “куфр”, “такфир” деган тушунчалар йўқ, демоқчи эмасмиз. Чунки баъзи оят ва ҳадисларда у ёки бу амал куфр деб аталгани ислом ақидаларидан бир оз хабари бор кишига яхши маълум.

Лекин мусулмонлар бу борада жиддий фарқли томонлар борлигини яхши англаб олишлари керак. Бу ҳам бўлса, бирор амални “куфр” дейиш билан ўша амални содир этган муайян шахсни кофирга чиқариш ўртасида катта фарқ бор.

Фикримизни Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилинган ҳадислар билан далиллашимиз мумкин. Ҳазрат Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда келтирилади: **“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам даврларида Абдуллоҳ исмли киши келтирилиб, ичкилик туфайли дарра урилди. Сўнг яна бир кун келтирилиб, яна дарра уришга буюрилди. Шунда тўпланганлар ичидан бир киши: «Эй Аллоҳ, уни даргоҳингдан (раҳматингдан) йироқ қил, (бу гуноҳ учун) жуда кўп келтирилди», — деди. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: “Уни лаънатлама, чунки мен унинг Аллоҳни ва Расулини севишини биламан” - дедилар**”. (Имом Бухорий ривояти). Бу хусусда қуйидаги ҳадис ҳам сўзимизни исботидир албатта: *“Муъминни дашном (ҳақорат) қилиш*

фосиқлик ва у билан муқотала (уриш) қилиш куфрдир”. (Имом Бухорий ва Имом муслим ривояти).

Мазкур ҳадисдан маълум бўладики, мусулмон кишини бирор гуноҳи ёки билмасдан қилган хатолари учун кофирга чиқариш ёки кўпчилик аҳолиси мусулмон бўлган ўлкаларни “куфр диёри” деб аташ ислом ақидасига мутлақо зиддир. Буюк мазҳаббошимиз Имом Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг ақидага оид “Фикҳи акбар” китобида баён этилган қуйидаги фикрларини келтириб ўтиш мақсадга мувофиқдир: *“Бирор мусулмонни қилган гуноҳи туфайли кофирга чиқармаймиз, гарчи у гуноҳи кабира бўлса ҳам. Башарти уни ҳалол деб эътиқод қилмаган бўлса, ундан имон исмини ҳам олиб ташламаймиз, уни ҳақиқий мўмин деб атайвераимиз. Уни фосиқ мўмин деб аташ мумкин, фақат кофир деб эмас”*

Шунингдек, мазкур масалага нисбатан ханафий мазҳабига мувофиқ ва муносиб ёзилган асарлардан бўлган «Ақидаи Таҳовий» ва унинг шарҳида бундай фикрларни келтирилган: *“Ва Модомики Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам келтирган нарсани эътироф қилар эканлар, У киши соллаллоҳу алайҳи васаллам барча айтган ва хабар қилган нарсаларини тасдиқлар эканлар, аҳли қибламизни мўминлар, мусулмонлар деб номлаймиз”* [6:220].

Яъни аҳли қибла деб ўзини мусулмон деб билиб, қибла (Каъба)га юзланган кишини айтилади. Агарчанд аҳли ҳаво ва аҳли маъсиятдан бўлса ҳам модомеки, Пайғамбар (алайҳиссалом келтирган нарса (Қуръон ва суннат)ни инкор этмаса).

“Аҳли қиблалардан бирортасини гуноҳ туфайли, модомики ўшани ҳалол ҳисобламаса, кофир қилмаймиз. “Имон бўлса, гуноҳ уни содир қилган одамга зарар қилмайди”, деймиз” [7:226].

Имон билан дунёдан ўтган киши Аллоҳнинг ихтиёридадур. Хоҳласа барчасини кечиради ва агар хоҳласа гуноҳига яраша азоб қилади ва оқибат дўзахдан чиқади. Бу масъала “Хавориж” ва “Муътазила”ларнинг эътиқодининг аксидир. Зеро, уларнинг фикрича *“гуноҳ қилган киши кофир бўлиб абадий дўзахда қолади”* дейишадики, бу фикр аҳли сунна вал жамоа уламолари наздида мутлақ мардуддир.

Абу Ҳурайра (разияллоҳу анҳу) ривоят қилган ҳадисда ҳам бунда дейилган: *“Кимки,*

бу дунёда бирор кишига зулм қилган бўлса, албатта шу дунёнинг ўзида уни розий қилсин, Зеро қиёматда агар золимнинг яхшилик (савоб ишлар)и бўлса олиб мазлумга берилади. Ва агар золимнинг яхшиликлари бўлмаса унда мазлумнинг гуноҳларин олиб золимнинг бўйнига қўйилади...”. (Имом Бухорий ривояти). Боби “мазолим”. Мазкур ҳадис мазмунидан маълум бўлишича агарчанд зулм динимизда мазамат қилинган амаллардан саналса ҳам, золим киши зулм қилган билан диндан чиқмаслиги ва унга қилган яхши амалларининг эвазига савоб берилар экан.

Эслатиб ўтмоқ лозимки, мақолада гап куфр ва имон фарқи ҳақида кетмоқда. Яъни ақидамизга кўра гуноҳ сабабли диндан чиқиш ё чиқмаслик ҳақида саҳиҳ манбалардан иқтибослар келтирилди. Бу дегани гуноҳ қилиш мумкин дегани эмас, Зеро, юқорида таъкидлаб ўтганимиздек гуноҳ эгаси ё жамиятга албатта зарар қилади. Шунинг учун гуноҳни енгил санамасдан ундан ҳазар қимоқ вожиб амаллардандир!

Дорул-ҳарб ва дорул-ислом масаласига келадиган бўлсак мазҳабимизда мўътабар саналган **“Дуррул мухтор”** ва унинг шарҳи **“Раддул мухтор”**да бундай ёзилган: “Ислом диёри фақат мана бу учта шарт тўпланганидан кейингина куфр диёрига айланади:

- ширк аҳли ҳукмлари юритилиши билан (шу жойнинг хошиясида: “Мушрикларнинг ҳукми ошкор юритилиб, мусулмонларнинг ҳеч бир ҳукми юритилмаганидан кейин куфр мамлакати бўлади”, дейилган). Демак, мусулмонларнинг ҳукми ҳам кофирларнинг ҳукми ҳам юритилган диёр куфр юрти саналмайди;

- Ислом диёри куфр мамлакатларига қўшилиб, бирлашиб қолса;

- мамлакатда бирор тинч ва хавфсиз мусулмон қолмаса.

Ушбу уч шартнинг ҳаммаси бир мамлакатда топилса, у жой куфр мамлакатига айланади. Агар биттаси ёки иккитаси топилиб, бошқаси топилмаса, ислом юрти бўлиб қолаверади. Ислом ҳукмлари деганда фақат сиёсий ҳукмлар эмас, жума ва ҳайит намозларини барпо қилиш, муфтий ва қози сайлаб, унга эргашишни буюриш, ҳаж сафарига шароит яратиб бериш каби ҳукмлар ҳам тушунилади. Зеро, дорул-ҳарб (куфр юрти) мусулмонларнинг жума ва

хайитларига ўхшаган ҳукмлар юритилиши билан ислом юртига айланади, гарчи у ерда кофирлар бўлса ҳам ва ислом мамлакатига қўшни бўлмаса ҳам.

Шайх Юсуф Қарзовий бир мусулмонни кофирга чиқариш хусусидаги саволга қуйидаги жавобни берган: “Ким Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқлигига ва Муҳаммад Унинг расули эканига қалби билан тасдиқлаган ҳолда гувоҳлик берса, у мусулмондир. Унга мусулмонларга қилинадиган муомала тўлалигича қилиниши керак” [8:287].

Бу далилларга инсоф билан ёндашадиган бўлсак, мамлакатимиз ислом диёри эканига, мусулмонларимизнинг бари мусулмон раҳбарлар қўл остида эканига асло шак-шубҳа қолмайди. Мамлакатимизда динимиз аксарият ҳукмларига амал қилинмоқда, юрт раҳбарлари ўзларининг мўмин эканларини баралла айтиш билан бирга, ўзгаларни исломда қолаверса мазҳабда собит туришга, бошқа динларга қўшилиб кетмасликка тарғиб қилиб туришибди. Демак, бу юртни жоҳилият даврига ўхшатиб “куфр диёри” дея аташга, халқини куфрда айблашга ҳеч қандай асос йўқлиги очиқ аён бўлиб турибди.

Турли бузғунчи оқимларнинг домига илиниб қолмаслик учун ёшларимиз қуйидагиларга эътибор қаратишлари лозим:

- диний-экстремистик руҳдаги сайтларга кирмаслик. Бундай сайтларнинг аломатлари: жойлаштирилган материалларда “ҳижрат” ва “жиход”га даъват қилиш, дунёвий ҳукумат ва тузумларни кофирликда айблаш, давлат мустақиллиги, Янги йил, Наврўз, 8 март каби байрамларни, туғилган кунни нишонлашни ҳаром деб эълон қилиш, Афғонистон, Покистон, Ироқ, Сурия каби мамлакатлардаги жангариларни мадҳ этиш. Шунингдек, Муҳаммад ибн Абдулваҳҳоб, Ибн Таймия, Носириддин Албоний, Саййид Қутб, Айман аз-Завоҳирий, Усома бин Лодин, Абдували қори, Обид қори, Рафиқ қори, Рашод қори каби ақидапараст шахсларнинг китоблари, фатволари, аудиомурожаатлари, савол-жавоб шаклидаги маърузалари мавжудлиги;

– ижтимоий тармоқлар, турли форумларда диний мавзуда илмоқли, нозик саволлар бериб суҳбатга чорлаётган шахслар билан мулоқотдан тийилиш, дунёвий жамиятни танқид қилиб,

мутаасибона диний турмуш тарзини даъват қилаётган шахслар билан умуман алоқа қилмаслик;

– электрон почта орқали номаълум шахслардан келган диний мазмундаги даъват ва танишув ҳақидаги таклифларга жавоб бермаслик, юборилган электрон материалларни юклаб олмаслик;

– мобил телефонларга билиб-билмай мутассиблик руҳидаги нашидалар (қўшиқлар), маърузалар, суратлар, видеороликлар юклаб олмаслик ва тарқатмасик.

Бу ҳолат аксарият ҳолларда мактаб, коллеж ўқувчилари ва институт талабалари орасида кузатилади. Мутаассиблик ва ақидапарастлик руҳидаги маълумотларни билиб-билмай юклаб олиш, сақлаш ёки уни бошқа шахсларга тарқатиш эса Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодексининг 184²-моддасига мувофиқ, шунингдек, Жиноят Кодексининг 244¹-моддасига кўра *“Диний-экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастлик зоялари билан йўғрилган, қирғин солишга ёки фуқароларни зўрлик билан кўчириб юборишга даъват этадиган ёхуд аҳоли орасида ваҳима чиқаришга қаратилган материалларни тайёрлаш ёки уларни тарқатиш мақсадида сақлаш, шунингдек, диний-экстремистик, террорчилик ташкилотларининг атрибутларини ёки рамзий белгиларини тарқатиш ёхуд намоёни этиш мақсадида тайёрлаш, сақлаш”* энг кам иш ҳақининг уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки олти ойгача қамоқ ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланиши белгилаб қўйилган;

– эҳтиёж туғилган диний мавзудаги маълумотларни фақат “uz” доменида расмий фаолият олиб бораётган давлат ва диний ташкилотлар сайтларидан олиш.

Юртимизда тинчлик, фаровонлик ва миллатлараро ўзаро тотувлик ҳукм сурмоқда. Бу бебаҳо неъматларнинг қадрига етиш барчамизнинг бурчимиздир. Бу тинчлик, тараққиёт ва фаровонлик ўз-ўзидан бўлаётгани йўқ, албатта. Бу, авваламбор, Аллоҳ таолонинг бизга раво қўрган чексиз инояти бўлса, иккинчидан, ҳукуматимиз томонидан виж-

дон эркинлиги ва диний бағри кенгликни таъминлашда олиб борилаётган оқилона сиёсат натижасидир.

Юқоридаги мулоҳаза ва далиллар, диний-экстремизм ва терроризмнинг нафақат умум эътироф этилган замонавий қонунлар, балки ислом дини асосларига ҳам зид эканини кўрсатади. Шундай экан, диний-экстремизм ва терроризмга қарши курашда барчамиз ўз масъулиятимизни ҳис этишимиз, огоҳ бўлишимиз, ватанимизнинг келажаги учун жавобгар эканимизни унутмаслигимиз лозим.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқи. <https://uza.uz/uz/posts/zbekiston-prezidenti-shavkat-mirziyeev-bmt-bosh-assambleyasi-20-09-2017>.
2. Жамолуддин Зайлаъий. Таҳриж ал-аҳадис ва ал-осор ал-воқиъа фи Тафсир ал-Кашшоф ли аз-Замахшарий. Ж.1. – Ар-Риёд: Исломий ишлар вазирлиги, 2003. 487 б.
3. Тулепов А. Ислом ва ақидапараст оқимлар. –Т.: Шарқ. 2013. 335 б.
4. Тулепов А. Ислом ва ақидапараст оқимлар. –Т.: Шарқ. 2013. 335 б.
5. Муҳаммад Анвар Бадахшоний. / Таржимон: Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф. “Ақидатут-таҳовия” шарҳининг талхийси. – Тошкент: “HILOL-NASHR” нашриёти, 2015. 446 б.
6. Муҳаммад Анвар Бадахшоний. / Таржимон: Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф. “Ақидатут-таҳовия” шарҳининг талхийси. – Тошкент: “HILOL-NASHR” нашриёти, 2015. 446 б.
7. Муҳаммад Анвар Бадахшоний. / Таржимон: Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф. “Ақидатут-таҳовия” шарҳининг талхийси. – Тошкент: “HILOL-NASHR” нашриёти, 2015. 446 б.
8. Тулепов А. Ислом ва ақидапараст оқимлар. –Т.: Шарқ. 2013. 335 б.